# PROFILUL *OMULUI NOU* ÎN *SCRISOAREA CĂTRE EFESENI*

Lect. dr. pr. Tarciziu Hristofor ŞERBAN
Institutul Teologic Romano-Catolic din Iaşi[1]

**Sumar:** Pornind de la *Scrisoarea sfântului apostol Paul către Efeseni*, autorul prezentului articol analizează profilul omului nou aşa cum este el schiţat de către apostolul neamurilor. Premisa pentru autor o reprezintă modelul oferit de mulţi dintre contemporanii noştri, oameni cu o conduită morală impecabilă şi cu o credinţă fermă, ridicaţi în ultimele decenii la cinstea altarelor. În partea întâi a studiului este prezentat studiul enunţurilor metaforizante din *Ef* 6,10-20, adică modalitatea sfântului Paul de a prezenta lupta spirituală dusă de creştin prin compararea ei cu lupta victorioasă purtată de un oştean bine echipat. În partea a doua sunt analizate în schimb enunţurile metaforizate, care schiţează un profil pentru destinatarii *Epistolei către Efeseni*, cerându-li-se să îşi însuşească seria de patru virtuţi enumerate în vv. 14-16 din acelaşi capitol. În *Concluzii*, autorul evidenţiază modul în care cele două planuri semantice – metaforizante şi metaforizate – se articulează şi se concretizează într-un mesaj.

**Cuvinte cheie:** *Epistola către Efeseni*, metaforă, enunţuri metaforizante, luptă, enunţuri metaforizate, virtuţi, adevăr, dreptate, râvnă, credinţă, mântuire, duh „justiţiar”.

**Summary:** Starting from the Saint Paul's Epistle to Ephesians, the author of the dissertation analyzed the profile of the Newman as it is exposed by the Apostle to the Gentiles. The premise is the model offered by the people of present time, people of an impeccable moral behavior and of a strong faith, who are now saints. In the first part of this article, there is presented the metaphoric language from *Ef* 6,10-20, that is the Saint Paul's way to present the spiritual fight of the Christian, by comparing it with a triumphal battle of a very well equipped soldier. In the second part, there are a few metaphoric notions, which sketched a profile of the addressees of the St. Paul's Epistle to Ephesians, asking them to acquire the four virtues enumerated in the vv. 14-16 of the same chapter. In *Conclusions*, the author shows how the two semantic levels– metaphorical and metaphorised – joined and build a message.

**Key word:** Saint Paul's Epistle to Ephesians, metaphor, metaphorical enunciation, fight, metaphorised enunciation, virtues, truth, justice, zeal, faith, salvation, spirit, vigilante.

---

[1] Lect. univ. dr. pr. Tarciziu Hristofor Şerban este profesor de teologie dogmatică la Institutul Teologic Romano-Catolic din Iaşi (email starciziu@yahoo.fr).

## Introducere

Vă este, cu siguranţă, cunoscut tuturor faptul că ultimii papi au ţinut ca tot mai multe persoane ale timpurilor noastre, care au trăit o viaţă coerentă cu mesajul evanghelic, o viaţă de sfinţenie, adesea eroică, să fie propuse spre beatificare ori canonizare. Astfel că şi înainte şi, mai ales, după cel de-al doilea război mondial, o pleiadă de contemporani au fost ridicaţi la cinstea altarelor. Între aceşti contemporani se află soţi, tineri şi tinere, oameni cu preocupări obişnuite şi oameni de ştiinţă, laici, persoane consacrate, clerici, într-un cuvânt, persoane reprezentative din toate sferele societăţii sau ale Bisericii. Între aceştia nu pot să nu îi menţionez pe *Josef Damian de Veuster; Edith Stein (Tereza-Benedicta a Crucii); Maximilian Kolbe; Givanna Beretta Molla; Chiara Badano; Antonio Gaudi; John Henry Newman, etc.*, dar şi pe foarte curând *fericitul Szilárd Bogdánffy*, episcopul de Oradea care va fi beatificat sâmbătă 30 octombrie. Mai mult, actualul papă, sfântul părinte Benedict al XVI, şi-a axat catehezele sale din ziua de miercuri pe figuri celebre ale istoriei Bisericii.

Prin astfel de gesturi sfinţii părinţi papi vor să prezinte, în contextul tot mai secularizat al lumii de astăzi, adevărate modele de viaţă creştină. Astfel de modele sunt atât de necesare într-o epocă puternic marcată de o filozofie relativist-materialisă, filozofie care destructurează orice proiect de viaţă socială, familială, etc. Or, oamenii pe care Biserica îi prezintă lumii de astăzi poartă pe chipurile lor senine trăsăturile unor determinări, trăsăturile coerenţei şi ale virtuţii, trăsăturile sfinţeniei.

Şi nu e greu să ne imaginăm că astfel de oameni şi-au format caracterele la şcoala *Sfintei Scripturi*, acea şcoală care învaţă că, pentru a ne împlini, trebui *să nu mai trăim pentru noi înşine, ci pentru Acela care a murit şi a înviat pentru noi* (*2Cor* 5,15).

Contribuţia mea de astăzi îşi propune să prezinte un text care se vrea a fi un proiect de viaţă, proiect menit să structureze identitatea creştină aşa cum Isus Cristos a voit-o şi cum apostolii s-au străduit să o propună primelor generaţii creştine. Textul este cel din *Ef* 6,10-20.

## Efeseni 6,10-20

*(10) În rest, întăriţi-vă în Domnul şi în puterea tăriei lui.*

*(11) Îmbrăcaţi armura lui Dumnezeu ca să puteţi sta drepţi înaintea uneltirilor diavolului, (12) căci lupta voastră nu este împotriva sângelui şi a cărnii, ci împotriva stăpânirilor, împotriva domniilor, împotriva conducătorilor acestei lumi de întuneric, împotriva duhurilor răutăţii din văzduhuri. (13) De aceea, luaţi armura lui Dumnezeu ca să vă puteţi împotrivi în ziua cea rea şi, după ce veţi fi împlinit toate, să puteţi sta drepţi.*

*(14) Stați drepți, aşadar, [fiind] încinşi peste mijloc cu adevărul, îmbrăcați cu platoşa dreptății, (15) [având] picioarele încălțate cu râvna Evangheliei păcii, (16) luând pe deasupra mereu scutul credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile aprinse ale Celui rău; (17) şi primiți şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu, (18) rugându-vă cu orice [fel] de rugăciune şi de cerere, în orice clipă în Duh şi pentru aceasta veghind cu toată stăruința şi cererea pentru toți sfinții (19) [dar] şi pentru mine, ca să îmi fie dat cuvânt atunci când îmi voi deschide gura, pentru a face cunoscut cu îndrăzneală misterul Evangheliei (20) pentru care sunt sol în lanțuri [şi ca] în el să îmi găsesc curajul să vorbesc aşa cum se cuvine. (Ef 6,10-20)*

Această pericopă, care precede salutările finale din epistola către *Efeseni*, le aduce destinatarilor o ultimă serie de recomandări. Enumerând amenințările venite din partea unui duşman mult mai puternic decât ei, mult mai primejdios decât *sângele şi carnea* (6,12), autorul le dă *sfinților şi credincioşilor în Isus Cristos* (1,1) câteva sfaturi în vederea unei *lupte* (6,12). Trebuie ca ei să înfrunte *uneltirile diavolului* (6,11), *stăpânirile, autoritățile, conducătorii acestei lumi de întuneric, duhurile răutății din văzduhuri* (6,12). Doar armele care alcătuiesc armura lui Dumnezeu (6,11.13) şi sprijinul rugăciunii (6,18) le vor permite, *în ziua cea rea… să rămână în picioare* (6,13). Dar pentru că în acest scenariu autorul renunță adesea la primul nivel de limbaj pentru a folosi un limbaj din registrul militar şi etic, el îl invită pe cititor să înțeleagă mesajul pericopei prin prisma metaforică.

### Ce este o metaforă?

Foarte pe scurt, o metaforă este o comparație în care cei doi termeni angajați aparțin la două lumi semantice diferite sau la două isotopii. Cu alte cuvinte, o metaforă defineşte o realitate în termenii altei realități. De aici decurge că, în construcția unei metafore avem de-a face cu un enunț metaforizant şi un enunț metaforizat.

Ceea ce voi face în continuare este să alcătuiesc „scenariul” metaforizant folosindu-mă de enunțurile metaforizante pentru ca, mai apoi, să pun în evidență realitatea pe care defineşte. Cu alte cuvinte, voi face un ***studiu al enunțurilor metaforizante*** urmat de un ***studiu al enunțurilor metaforizate*** pentru ca, în ***concluzii***, să pun în evidență modul în care aceste două planuri semantice se articulează şi se concretizează într-un mesaj.

## I. Studiul enunțurilor metaforizante

Prin enumerarea diferitelor piese vestimentare sau arme din vv. 14-17 în ochii cititorului se conturează imaginea unui luptător înarmat cu *cingătoare, platoşă, încălțăminte, scut, coif* şi *sabie*, aşadar, piese ale unei armuri. Or, vv. 11 şi 13 impuneau destinatarilor îmbrăcarea unei armuri despre care autorul spunea că este *a lui Dumnezeu*. Altfel spus, natura acestei armuri, şi implicit a tuturor pieselor componente, este specială, *divină*. Această particularitate capătă importanță, în desfăşurarea narativă, mai ales în momentul în care este indicată identitatea duşmanului de înfruntat, *diavolul* (v. 11) şi cei asimilați lui, *stăpânirile, domniile, conducătorii acestei lumi de întuneric, duhurile răutății din văzduhuri* (v. 12), duşman(i) de neînfruntat altfel decât prin astfel de mijloace.

Acest profil metaforic de luptător este cuprins într-un scenariu alegoric dominat de elemente provenind din sfera militară:

a) În vv. 10-13 aspectele prezentate ar putea fi grupate în ceea ce s-ar putea numi *pregătirea pentru luptă*. Remarcăm, în acest sens că:

1. Îndemnul *de a se întări în Domnul şi în puterea tăriei lui* sugerează un prim aspect al pregătirii de luptă. Această pregătire este prezentată ca absolut necesară de vreme ce viitoarea confruntare nu va fi dusă împotriva *sângelui şi a cărnii*, adică a unui duşman egal cu luptătorul povățuit de autorul epistolei, ci împotriva unuia care dispune de puteri cărora doar *puterea tăriei Domnului* i se poate opune. Am avea aşadar de-a face cu un îndemn specific etapei de pregătire care este menită să consolideze fizic, psihic şi moral pe luptător.

2. Invitația *de a îmbrăca o armura lui Dumnezeu* sugerează un alt aspect al pregătirii de luptă. Armura este specială, este *a lui Dumnezeu*. Particularitatea acestei armuri vizează o calitate necesară care să corespundă unei situații anume, în perspectiva unui deznodământ fericit pentru cei care o poartă: *să stați drepți* în fața uneltirilor diavolului.

3. Indicarea identității duşmanului ce trebuie înfruntat face şi ea parte din pregătirea de luptă. Acesta este *diavolul* (v. 11) şi cei asimilați lui, *stăpânirile, domniile, conducătorii acestei lumi de întuneric, duhurile răutății din văzduhuri* (v. 12).

4. Indicarea naturii luptei care trebuie dusă, *o luptă corp la corp* (v. 12) sugerează un alt aspect al pregătirii. Luptătorul are nevoie să cunoască natura luptei pe care o are de dus.

5. Indicarea momentului luptei: *ziua cea rea*, nedeterminată mai mult (v. 13).

b) Versetele 14-20 presupun trecerea de la pregătire la intrarea în situație de luptă. Această situație de luptă nu se exprimă, în cazul nostru, în termenii unei confruntări efective. Remarcăm, în acest sens:

1. *Apelul la intrare în situație de luptă*: *Stați drepți…!* (v. 14)
2. *Sugerarea unor aspecte ce țin esența luptei*: vestirea păcii, din partea luptătorului, (v. 15) şi trimiterea de săgeți aprinse, din partea celui rău, (v. 16b).
3. *Indicarea deznodământului luptei, cu dublă perspectivă*: *mântuirea*, pe de o parte, şi *duhul „justițiar”*, pe de altă parte (v. 17).
4. *Invitația la rugăciune ca mijloc de susținere solidară a celorlalți luptători (sfinții şi apostolul-ambasador)* (v. 18).

## II. Studiul enunțurilor metaforizate

Şi enunțurile metaforizate schițează, la rândul lor, un profil pentru destinatarii *Epistolei către Efeseni*. Cerându-li-se să îşi însuşească seria de patru virtuți enumerate în vv. 14-16, *adevărul, dreptatea, râvna, credința*, virtuți cărora le sunt adăugate *mântuirea* şi *duhul „justițiar”* ca pe nişte convingeri salvatoare (v. 17), ei ar trebui să „intuiască” aluzia la conceptul de „om nou” (*Ef* 2,15; 4,24), concept care polarizează discursurile celor două părți ale epistolei (*Ef* 1-3 şi 4-6).

Dar, pentru că în pericopa noastră acest profil nu este foarte transparent, restul elementelor au menirea să îi întărească trăsăturile caracteristice. Astfel i se cere cititorului:

1. Să îşi consolideze identitatea, „omului cel nou” din el, cu *puterea tăriei* Domnului. Acest îndemn, care se face ecoul învățăturii cu privire la *lucrarea tăriei puterii sale [a lui Dumnezeu] pe care a înfăptuit-o în Cristos, înviindu-l din morți şi aşezându-l la dreapta sa în ceruri…* şi prin care, tot El, *ne-a înviat împreună cu Cristos…şi ne-a aşezat în ceruri în Cristos Isus* (*Ef* 1,19b-20.2,5-6), îi reaminteşte cititorului în ce a constat transformarea produsă în el atunci când a crezut (*Ef* 2,8) şi când a primit Botezul prin care s-a *îmbrăcat cu omul cel nou* (*Ef* 4,24) şi îi cere să „reîmprospăteze” această putere în el.

Pericopa nu specifică în ce mod s-ar putea realiza această *întărire*. Cu siguranță că simplul enunț ar fi trebuit să fie suficient destinatarilor ca ei să înțeleagă la ce anume face aluzie autorul. Foarte probabil ca el să facă aluzie la îndemnul din *Ef* 2,11, *amintiți-vă că voi odinioară erați păgâni*, identitate care ar echivala cu *erați morți* (cfr. *Ef* 2,1), de vreme ce amintirea reaprinde trăirile şi reîmprospătează angajamentele de altădată. Coroborat cu acest îndemn ar trebui presupus şi acela din *Ef* 4,23, *înnoiți-vă spiritul minții voastre*, fiind că el precede un îndemn apropiat ca sens de cel din *Ef* 6,11 (*îmbrăcați armura lui Dumnezeu…*): *îmbrăcați-vă cu omul cel nou, creat după [chipul lui] Dumnezeu în dreptate şi în sfințenia adevărului*. (*Ef* 4,24).

2. Acest citat, *Ef* 4,24, lămureşte, în plus, în ce fel ansamblul virtuţilor, care are drept corespondent metaforic *armura*, poate fi definit ca fiind *al lui Dumnezeu*. „Omul cel nou" este creat *după [chipul lui] Dumnezeu în dreptate şi în sfinţenia adevărului* şi nu este doar rodul străduinţelor sale de înnoire. De asemenea, vorbind despre *râvnă* autorul, în *Ef* 6,15, privilegiază pentru creştin aspectul misionar de a anunţa înfăptuirea păcii de către Cristos între cei „necircumcişi" şi cei „circumcişi" *întemeindu-i într-un singur om nou* (*Ef* 2,15). Astfel este pus în evidenţă şi celălalt aspect al „omului nou" înfăptuit de Cristos, „om" în care se realizează unitatea ecumenică între creştinii proveniţi dintre „păgâni" şi iudeo-creştini. Această *pace* pe care a dobândit-o creştinul trebuie proclamată, făcută cunoscută tuturor, căci o nouă orânduire a fost stabilită atunci când Cristos *a desfiinţat în trupul său ura* (*Ef* 2,14). În sfârşit, virtutea *credinţei* este, după *Ef* 4,5, un „dar" a lui Dumnezeu şi totodată o „atitudine" care îi revine omului, căci numai prin ea i s-a oferit accesul la mântuire (2,8), la Cristos (1,15; 3,12). Această *credinţă*, înţeleasă ca *dar* şi *atitudine*, trebuie, după *Ef* 4,13, dusă la maturitate, *la măsura omului desăvârşit, la măsura staturii plinătăţii lui Cristos*.

3. Noua identitate a destinatarilor trebuie apărată de agresiunile şi influenţele venite din partea unor fiinţe definite de pericopa supusă discuţiei ca exclusiv spirituală: *diavolul* (*Ef* 6,11) precum şi *stăpânirile, domniile, conducătorii acestei lumi de întuneric, duhurile răutăţii din văzduhuri* (*Ef* 6,12). Unele comentarii arată însă că entităţile spirituale astfel prezentate acoperă o dublă valenţă posibilă, autorul putând să se refere atât la fiinţe spirituale malefice cât şi la persoane ori instituţii socio-politice. Astfel, de-a lungul epistolei autorul s-a referit la acele *vânturi ale învăţăturii* care îi poate purta încoace şi încolo ca pe nişte copii *prin înşelăciunea oamenilor, prin viclenia lor în a urzi inducerea în eroare* (*Ef* 4,14). De asemenea îi îndeamnă: *nimeni să nu vă amăgească cu vorbe goale* (*Ef* 5,6). Alte texte din epistolă se referă la realităţi în care dimensiunea spiritual-malefică se împleteşte cu aceea umană. Astfel, autorul le pune în vedere destinatarilor: *Voi eraţi morţi din cauza greşelilor voastre şi a păcatelor voastre, în care umblaţi odinioară după mentalitatea lumii acesteia, după stăpânitorul puterii văzduhului, a duhului care lucrează acum în fiii neascultării* (*Ef* 2,1-2). Ulterior le cere: *Nu daţi ocazie diavolului: cel care fură să nu mai fure, ci mai degrabă să muncească cu mâinile sale, făcând ceva bun ca să aibă din ce da celui lipsit. Să nu iasă din gura voastră nici o vorbă rea, ci ceva bun, spre edificare, aşa cum trebuie, ca să dea har celor ce ascultă.* (*Ef* 4,27-29). Acestor îndemnuri putem să le adăugăm şi altele date de autor cu scopul de a nu-şi lăsa afectată nici identitatea şi nici scopul vieţii lor. De exemplu: *Cât despre desfrâu şi orice fel de necurăţie sau lăcomie de*

*avere, nici să nu se pomenească între voi, aşa cum se cuvine unor sfinţi, nici vorbe de ruşine sau necugetate, nici glume indecente, care nu se cuvin, ci mai degrabă rugăciuni de mulţumire pentru că, aceasta să o ştiţi, nici un desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, sau care este idolatru, nu are moştenire în împărăţia lui Cristos şi a lui Dumnezeu*. (*Ef* 5,3-5)

4. În privinţa naturii confruntărilor trebuie să remarcăm că *Efeseni* nu face niciodată referinţă la vreo atitudine „combativă". Legat de identitatea realităţilor de înfruntat, am văzut în punctul precedent al acestei analize că autorul indică o precauţie şi o evitare a unor *învăţături* şi a unor *vorbe goale amăgitoare* şi o evitare a unui comportament care ar afecta atât noua identitate cât şi noua perspectivă salvifică a destinatarilor, comportament inspirat de mentalitatea lumii prezente, dar şi de fiinţe şi duhuri malefice. La acestea se impune să adăugăm lunga serie de responsabilităţi personale şi comunitare pe care destinatarii trebuie să şi le asume. Cu titlu de exemplu să amintim atenţionarea: *Noi suntem opera lui [Dumnezeu], creaţi în vederea faptelor bune…* (*Ef* 2,10) sau îndemnul:

> *Vă îndemn să vă comportaţi în mod vrednic de chemarea voastră pe care aţi primit-o: cu toată umilinţa şi blândeţea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alţii în iubire, străduindu-vă să păstraţi unitatea Duhului prin legătura păcii* (*Ef* 4,1-3). *Umblaţi ca nişte fii ai luminii, căci rodul luminii constă în toată bunătatea, dreptatea şi adevărul* (*Ef* 5,8b-9).

Şi mai concrete şi personale sunt îndemnurile de tipul:

> *De aceea, îndepărtând falsitatea, fiecare să spună fratelui său adevărul…* (*Ef* 4,25). *Să fie stârpite dintre voi orice amărăciune, aprindere, mânie, răcnet, injurie şi orice răutate. Dimpotrivă, fiţi buni unii faţă de alţii, înţelegători, iertându-vă unii pe alţii, aşa cum şi Dumnezeu v-a iertat în Cristos* (*Ef* 4,31-32). *Nu vă îmbătaţi cu vin în care este desfrânare* (*Ef* 5,18).

Şi tot aici trebuie menţionate regulile de observat în relaţiile dintre soţi (*Ef* 5,22-33), dintre copii şi părinţi (*Ef* 6,1-4) şi dintre sclavi şi stăpâni (*Ef* 6,5-9).

5. Referitor la momentul în care ar trebui să aibă loc evenimentele descrise în pericopa aflată în studiu, unica indicaţie este *în ziua cea rea* (*Ef* 6,13). Această indicaţie atât de vagă lasă spaţiu pentru o înţelegere în sensul eshatologic, mai precis, după unii, ea ar indica o confruntare de la sfârşitul timpurilor. Această lectura eshatologică a sintagmei *în ziua cea rea* nu este împărtăşită de toţi exegeţii. Referindu-se la cealaltă indicaţie cronologică, apropiată de sintagma noastră, din *Ef* 5,16 – *Folosiţi bine timpul favorabil, pentru că zilele sunt rele* –, alţi exegeţi consideră că perspectiva la care se referă autorul epistolei este cât se poate de prezentă. Mai mult, asumarea responsabilităţilor indicate la punctul precedent, din nou, nu lasă loc de amânare.

6. Perspectiva finală a modului de viață care să corespundă identității „omului nou” exprimată prin verbele *să puteți sta drepți* (*Ef* 6,13), verb reluat sub formă imperativă, *stați drepți!* (*Ef* 6,14) pentru a indica trecerea de la proiect la atitudine, are, în textul nostru, valoare de simbol al demnității dobândite ce trebuie, totodată, păstrată. Astfel, autorul le-a făcut destinatarilor o descriere a proiectului lui Dumnezeu pe care ulterior l-a şi concretizat prin Cristos Isus, descriere menită să-i încânte pe aceşti creştini proveniți dintre ne-evrei, mai precis dintre greci:

> *[Dumnezeu] ne-a ales mai înainte de întemeierea lumii ca să fim sfinți şi neprihăniți înaintea lui în dragoste, orânduindu-ne mai dinainte spre înfiere…* (*Ef* 1,4); *Dumnezeu, fiind bogat în îndurare…, pe când noi eram morți din pricina greşelilor şi păcatelor noastre, ne-a readus la viață în Cristos…, ne-a înviat şi ne-a aşezat în ceruri în Cristos* (*Ef* 2,4-6); *Aşadar, voi nu mai sunteți străini şi nici oaspeți, ci concetățeni ai sfinților şi oameni de casă ai lui Dumnezeu* (*Ef* 2,19-20); *Păgânii sunt împreună-moştenitori, alcătuiesc un singur trup şi sunt împreună părtaşi ai făgăduinței în Cristos Isus* (*Ef* 3,6).

După astfel de descrieri, autorul pune pe buzele Apostolului mai întâi o rugăciune ca *Tatăl să vă dea puterea… de a fi întăriți prin Duhul lui în omul lăuntric aşa încât Cristos să locuiască în inimile voastre prin credință* (*Ef* 6,14.16), iar apoi o serie de îndemnuri pentru a păstra intactă această demnitate: *Vă îndemn… să vă comportați în mod vrednic de chemarea pe care ați primit-o…*(*Ef* 2,1); *Să nu vă mai comportați cum se comportă păgânii, în deşertăciunea minții lor…* (*Ef* 2,17).

7. În cele două complemente explicative date unor piese ale armurii, *râvna Evangheliei păcii* (v. 15) şi *săgețile de aprinse ale răului* (v. 16) am putea recunoaşte un anume accent subliniat de autor referitor la obiectivul angajării misionare a destinatarilor. Creştinilor le revine obligația de a proclama, de a vesti, noua ordine instituită de Isus Cristos atunci când a făcut din două lumi, a celor „necircumcişi” şi a celor „circumcişi”, una singură, ucigând în trupul său ura (*Ef* 2,14.16), de a vesti că *El este pacea noastră* (*Ef* 2,14). Față de această învățătură, vestită mai întâi de Apostol şi care revine în sarcina Bisericii de a o evangheliza după el (*Ef* 3,10), autorul semnalează pericolul unei „contraofensive” venite din partea unor învățături prin care de fapt se revarsă asupra creştinilor *înşelăciunile oamenilor* şi *viclenia lor în a urzi inducerea în eroare* (*Ef* 4,14).

8. Apelul la rugăciune constantă şi variată ca la o modalitate de sprijinire reciprocă, dar şi a lucrării misionare reprezintă o temă importantă a *Efesenilor*. Astfel, autorul face din Apostol un model de om de rugăciune. Rugăciunea lui vizează consolidarea lucrării lui Dumnezeu în inimile creştinilor: *De aceea îmi plec genunchii înaintea Tatălui… ca să vă dea puterea… de a fi întăriți prin Duhul în omul lăuntric, aşa încât Cristos să locuiască*

*în inimile voastre prin credință.* (*Ef* 3,14-17). Apoi, în mai multe rânduri el îi îndeamnă pe destinatari la o rugăciune variată:

> *Aşa cum se cuvine unor sfinți, [între voi să se audă] mai degrabă rugăciuni de mulțumire…* (*Ef* 5,4b) ; *Fiți plini de Duhul Sfânt! Vorbind între voi în psalmi, imnuri şi cântări sfinte, cântând şi intonând psalmi în inimile voastre pentru Domnul, aduceți mulțumiri lui Dumnezeu Tatăl întotdeauna şi pentru toate în numele Domnului nostru Isus Cristos* (*Ef* 5,18b-20).

Să remarcăm aici că intonarea psalmilor sau a cântărilor sfinte presupune, în funcție de conținutul lor, cererea de a fi susținuți în dificultățile cotidiene, dar mai ales atunci când credința este pusă la încercare de evenimente majore.

Această imagine a Apostolului în rugăciune şi aceste îndemnuri trebuie să inspire şi să devină, după *Ef* 6,18-20, o atitudine constantă a creştinilor. Scrisorile pauline autentice (*homologoumena*) abundă în astfel de învățături.

Îndemnul la rugăciune insistentă şi variată avea drept scop *cererea în favoarea sfinților* şi *[în favoarea Apostolului] ca să-i fie dat cuvânt atunci când îşi va deschide gura, pentru a face cunoscut cu îndrăzneală Misterul Evangheliei* (*Ef* 6,18-19). Or, *cererea în favoarea sfinților* nu ar fi altceva decât o rugăciune de susținere reciprocă. Epistola nu conține vreun text, afară de acesta, care să coroboreze acest îndemn. Tema se regăseşte însă din abundență în epistolele pauline. Cât priveşte figura Apostolului de revelator al Misterului Evangheliei şi de ambasador în lanțuri este atât de retrasă încât el nu mai pretinde să îşi stăpânească cuvântul. Altfel spus, Biserica trebuie să se roage ca el să poată vorbi, mod subtil de a spune că, de acum înainte, ei îi revine misiunea de a vesti misterul.

## Concluzii

La sfârşitul acestor observații referitoare la pericopa din *Ef* 6,10-20, ne propunem să sintetizăm şi totodată să evaluăm teologic şi filosofic acest text.

Să remarcăm, mai întâi, faptul că nici un element din text, ca de altfel nici al epistolei, nu ne-a permis ancorarea textului nostru într-un context socio-istoric determinat. De aceea am fost nevoiți să ne axăm pe tematica tipică a epistolei către *Efeseni* pentru a identifica necesitățile destinatarilor care se reflectă din epistolă şi mai ales din 6,10-20.

Din analiză s-a evidențiat un concept, şi anume *omul nou*, care coagulează întreaga tematică a epistolei şi care ar putea reprezenta motivul de fond al redactării ei. Acest concept apare de două ori, în două puncte strategice ale epistolei: în 2,15, unde, în jurul acestui concept, se dezvoltă tema unității ecumenice dintre creştinii proveniți dintre „păgâni" şi iudeo-creştini, şi în 4,24, unde exprimă noua identitate individuală a celui botezat, la

nivel ontologic şi etic. Prin aceste două aspecte ale conceptului de *om nou* se poate întrevedea nu doar teoretic misterul creştin în el însuşi, ci şi concret în situaţia istorică a destinatarilor. Acelaşi concept reapare, într-o formulare analogă, în 4,1-16, partea care face legătura dintre cele două părţi componente ale epistolei (1-3 şi 4-6), pentru a spune că toate slujirile (funcţiile) din Biserică au drept scop să-i conducă pe toţi creştinii la statura *omului desăvârşit* (4,13).

De aceea se impune, mai întâi, ca destinatarilor epistolei (creştini proveniţi dintre neamuri) să li se amintească cu insistenţă noul lor statut social din care fac acum parte: Biserica, definită ca o comunitate de botezaţi şi de credincioşi în Cristos, a depăşit diferenţele dintre „necircumcişi" şi „circumcişi". Drept care Biserica trebuie percepută ca o unitate ecumenică, inter-religioasă şi interculturală. Tocmai acest lucru înseamnă a deveni un „om nou" în sens colectiv: creştinii, indiferent de provenienţă, sunt chemaţi să formeze în Cristos un singur trup şi un singur duh. Epistola, în fond, încearcă să le sugereze creştinilor proveniţi dintre neamuri nu atât să nu-i îndepărteze pe iudeo-creştini, cât mai ales să nu se separe şi să nu se auto-izoleze de ei, pentru că fără Israel nu ar exista nici Biserica.

*Omul nou*, aşadar, este în această perspectivă comunitatea creştină în măsura în care ştie şi trebuie să integreze în ea elementul vechi, şi aceasta nu atât dint-o necesitate de restaurare a istoriei, cât mai ales dintr-o simplă necesitate structurală. Pentru a scoate în evidenţă această stare de lucruri autorul epistolei face apel la conceptul de *mister* ca să afirme, pe de-o parte, că unitatea evreilor şi a „păgânilor" în Cristos şi în Biserică este fondată în Dumnezeu – şi prin urmare este ireductibilă la o pură contingenţă istorică –, iar, pe de altă parte, că realizarea sa împlineşte semnul noutăţii eshatologice, fiind deci un dat atât inedit cât şi definitiv.

În al doilea rând, destinatarii *Efesenilor* sunt îndemnaţi să trăiască zi de zi în conformitate cu noua identitate personală. Într-adevăr, odată cu Botezul fiecare a devenit în mod individual un *om nou* – iar autorul enumeră o serie destul de detaliată de îndemnuri care se constituie într-un adevărat „cod" de învăţături etice foarte variate şi foarte practice. Anunţul, care caracterizează prima parte a epistolei, devine, în partea a doua, exigenţă: Evanghelia fondează şi stimulează un comportament moral pe măsură.

Acestea nu sunt însă doar declaraţii de principiu. E important să observăm legăturile dintre cele două elemente la nivelul epistolei noastre şi ale destinatarilor ei. Într-adevăr, desprinderea lor de Israel implica în mod inevitabil o recădere în păgânism nu doar la nivel de idei ci la nivel moral. Autorul îi vede pe destinatarii săi căzând în pericolul de a fi reabsorbiţi de *omul vechi* şi de *întunericul* imoralităţii. Îndemnurile merg până acolo încât

se interesează, şi chiar pe larg, de raporturile interioare ale vieţii domestice (5,21-6,9), în timp ce alegoria finală a *luptătorului* subliniază seriozitatea punerii în aplicare (6,10-20). Pentru *Efeseni*, aşadar, nu este suficient ca *omul nou* să fi fost creat în momentul Botezului, ci se cere şi efortul de a confirma zi de zi această identitate. Se vede că cititorii epistolei aveau nevoie să li se reamintească acest lucru.

În sfârşit, tema noii identităţi antropologice este prezentă şi în secţiunea 4,1-16, unde conceptul unităţii ecleziale se combină în mod dialectic cu cel de diversitate a slujirilor. Scopul diferitelor slujiri este acela de a-i conduce pe toţi *la omul desăvârşit… ca să nu mai fim ca nişte copii…* (4,13), şi era deja pregătit de rugăciunea pusă pe buzele Apostolului care cerea întărirea în cititorii săi a *omului interior* (3,16). Poziţia acestui fragment în structura literară îi conferă funcţia de legătură între secţiunea teologică şi cea parenetică. Aceasta înseamnă că trebuie să le fie recunoscută acestor slujiri o funcţie de mediere care să favorizeze creşterea *omului nou* până la vârsta adultă, fie în sensul de a promova şi a menţine unitatea ecumenică între iudeo-creştini şi etnico-creştini (cfr. funcţia paradigmatica a lui Paul în 3,1-9), fie în sensul de a instrui pe cei botezaţi ca să-şi traducă credinţa în viaţă etică (cfr. funcţia *păstorilor şi învăţătorilor* în 4,11 şi 4,20-21). Mai ales, apare suficient de clar că această îndatorire de slujire se înrădăcinează în cea a *apostolilor şi profeţilor*, pe care o şi urmează (2,20; 3,5; 4,11). Aceştia din urmă aparţin de-acum unui trecut relativ îndepărtat, în timp ceilalţi garantează legătura dintre aceia şi cele mai recente forme de slujire cunoscute deja bine de comunitatea destinatarilor *Efesenilor*.

Chiar dacă punctele de referinţă cu contextul socio-istoric nu pot fi stabilite, apare din *Efeseni* ca în filigran situaţia istorică a Bisericii căreia autorul i se adresează. Şi este o situaţie specifică unei generaţii posterioare lui Paul.

Destinatarii epistolei se află într-o situaţie specială de pericol, chiar dacă nu se simte vreo provocare ce ar ameninţa din exterior şi nu este descrisă în termeni expliciţi, având în vedere că autorul nu face nici o referinţă la vreo ameninţare, cum se întâmplă adesea în scrisorile pauline (*Rm* 3,8; 16,17; *2Cor* 11,5.13; *Gal* 1,7; *Fil* 3,2.18; *1Tes* 2,14). Doar în 5,6s pare să se facă aluzie la câţiva factori perturbatori ai vieţii morale, care însă pot fi înţeleşi cel mai bine ca simple tentaţii venite din ambientul păgân în care trăiesc creştinii. Ceea ce caracterizează Biserica efesenilor în substanţă nu este o doctrină pozitivă eretică, ci lipsa unei aprofundări a noutăţii ecleziologice şi morale şi a unei înrădăcinări autentice în viaţă a cuvântului vestit în viaţă. Pentru aceasta autorul insistă, după cum am spus-o deja, asupra caracteristicilor *omului nou* (2,15; 4,24), *interior* (3,16) şi *desăvârşit* (4,13): cititorii trebuie să devină tot mai conştienţi de ceea ce au devenit

odată prin botezul pe care l-au primit, atât la nivel colectiv cât şi la nivel individual, şi să traducă aceasta în viaţa trăită, într-o constantă creştere către *întreaga plinătate a lui Dumnezeu* (3,19). Lecţia pe care el intenţionează să le-o dea este că pentru a trăi din plin identitatea creştină nu este necesar să aştepţi ocazia unei ameninţări explicite, bine configurate în trăsăturile unor adversari anume; în mod normal creştinul nu trebuie să se confrunte cu *sângele şi carnea*, ci cu *stăpânitorii acestei lumi de întuneric* (6,12), generici şi reali în acelaşi timp. Şi totuşi, redactarea epistolei nu a fost dictată de o atitudine pesimistă de apărare; dimpotrivă, atmosfera de contemplare senină şi de proclamare încrezătoare a victoriei obţinute de Cristos care aşează existenţa creştinului *în ceruri* (2,4-7), le oferă destinatarilor certitudinea nestrămutată a *accesului liber şi încrezător* la Dumnezeu, Tatăl (3,12; 2,18).

***Concluzia concluziei***: Dacă vreţi să înţelegeţi mai bine ceea ce am voit să spun în această conferinţă, citiţi *Epistola către Efeseni*. V-o recomand din toată inima.